

REZIME PROGRAMA OBUKE

Naziv programa obuke

Osnovna obuka: Pristup i rad sa LGBTIQ ženama žrtvama nasilja

Autor, odnosno koautor programa obuke

Bojana Jokić, Predsjednica (u ime NVO LGBT Forum Progres) bojana.jokic.djuric@gmail.com 069-751-304
Ivana Zorić, koautorka (u ime NVO LGBT Forum Progres) ivana97zzz@gmail.com, 067-711-633

Realizator programa obuke

Milica Špajak, milicaspajak32@gmail.com 068-180-982
Bojana Jokić, bojana.jokic.djuric@gmail.com 069-751-304

Kontakt osoba (telefon i e-mail)

Ivana Zorić, ivana97zzz@gmail.com, 067-711-633

Ciljevi i zadaci programa obuke i oblast socijalne i dječje zaštite na koju se odnose

Opšti cilj:

Unaprijediti osnovne kompetencije stručnih radnika i saradnika u centrima za socijalni rad za prepoznavanje specifičnih potreba, unapređenje komunikacije i primjenu pristupa zasnovanog na ljudskim pravima u radu sa LGBTIQ ženama žrtvama nasilja. potreba, unapređenje komunikacije i primjenu pristupa zasnovanog na ljudskim pravima u radu sa starijim osobama iz marginalizovanih grupa.

Posebni ciljevi:

1. **Razumijevanje višestruke marginalizacije LGBTIQ žena žrtava nasilja** - Omogućiti učesnicima da razumiju koncept višestruke marginalizacije i intersekcionalnosti, prepoznaju specifične potrebe i izazove LGBTIQ žena žrtava nasilja (lezbejke, biseksualne žene, transrodne žene, interseks žene, kvir osobe) i identifikuju sopstvene predrasude, heteronormativne pretpostavke i stereotipe koji mogu uticati na kvalitet pruženih usluga. lizovanih grupa (LGBTI osobe, Romi, osobe koje žive sa HIV-om, osobe sa invaliditetom, osobe iz ruralnih područja) i identifikuju sopstvene predrasude i stereotipe.
2. **Razvoj vještina nediskriminatorne i senzitivne komunikacije u radu sa LGBTIQ ženama** - Razviti vještine senzitivne i inkluzivne komunikacije prilagođene LGBTIQ ženama žrtvama nasilja, uključujući prepoznavanje i izbjegavanje heteronormativnih pretpostavki i diskriminatornih jezičkih praksi, te unapređenje aktivnog slušanja i empatijske komunikacije u radu sa žrtvama nasilja. ičkih praksi, unapređenje aktivnog slušanja i prilagođavanje komunikacijskog stila specifičnim potrebama korisnika.
3. **Primjena pristupa zasnovanog na ljudskim pravima i trauma-informisanog pristupa** - Omogućiti razumijevanje i primjenu osnovnih principa pristupa zasnovanog na ljudskim pravima (autonomija, nediskriminacija, participacija, pristupačnost, odgovornost) i trauma-informisanog pristupa u svakodnevnom radu sa LGBTIQ ženama žrtvama nasilja, uz poštovanje etičkih principa profesionalnog rada. acija, participacija, pristupačnost) i prepoznavanje starijih osoba iz marginalizovanih grupa kao nosioca prava.
4. **Prepoznavanje barijera i unapređenje pristupa zaštiti za LGBTIQ žene** - Identifikovati systemske, institucionalne i individualne barijere sa kojima se suočavaju LGBTIQ žene žrtve nasilja u pristupu zaštiti i uslugama, razumjeti važnost međusektorske saradnje i uloge nevladinih organizacija, te razviti konkretne akcione planove za unapređenje pristupačnosti i kvaliteta zaštite. konkretne akcione planove za unapređenje pristupačnosti usluga.

Oblast socijalne i dječje zaštite:

Program se odnosi na **socijalnu zaštitu žena žrtava nasilja, sa posebnim fokusom na LGBTIQ žene**. Program je usklađen sa crnogorskim nacionalnim zakonodavstvom, kao i međunarodnim standardima (Istanbulska konvencija Savjeta Evrope, Yogyakarta principima o primjeni međunarodnog prava ljudskih prava u odnosu na seksualnu orijentaciju i rodni identitet).joj zaštiti Crne Gore, Strategijom razvoja sistema socijalne i dječje zaštite Crne Gore, kao i međunarodnim standardima.

Sadržaj programa obuke

Program je organizovan u **4 modula** sa ukupno **12 sesija** tokom 2 dana:

MODUL 1: Razumijevanje konteksta i specifičnosti LGBTIQ žena žrtava nasilja

- Kontekst nasilja nad ženama u Crnoj Gori i specifičnosti LGBTIQ žena
- Pregled relevantnih istraživanja o LGBTIQ ženama žrtvama nasilja (istraživanja LGBT Forum Progresna i Asocijacije Spektra)
- Teorijski modeli i pristupi: intersekcionalnost, manjinski stres, bio-psiho-socijalni model, trauma-informisani pristupvaliditetom, LGBTIQ starije osobe, siromašne starije osobe)
- Ključni problemi i karakteristike LGBTIQ žena žrtava nasilja: specifični oblici nasilja, neprijavlivanje, nepovjerenje u institucije

MODUL 2: Komunikacija i pristup zasnovan na ljudskim pravima i trauma-informisani pristup

- Osnove nediskriminatorne i senzitivne komunikacije sa LGBTIQ ženama žrtvama nasilja
- Inkluzivni jezik, izbjegavanje heteronormativnih pretpostavki i mikroagresija
- Principi pristupa zasnovanog na ljudskim pravima (autonomija, nediskriminacija, participacija, pristupačnost, odgovornost)
- Trauma-informisani pristup i kreiranje bezbjednog prostora za otkrivanje identiteta i nasilja

MODUL 3: Procjena potreba i planiranje intervencija

- Individualizovana procjena rizika i potreba LGBTIQ žena žrtava nasilja
- Planiranje zaštite u saradnji sa korisnicom: participativni pristup i poštovanje autonomije
- Međusektorska saradnja: uloga NVO, pravnih servisa, psihološke podrške i sigurnih kuća
- Etičke dileme u radu sa LGBTIQ ženama žrtvama nasilja (otkrivanje identiteta, povjerljivost, bezbjednost)
- Primjeri dobre prakse i profesionalne granice

MODUL 4: Praktična primjena znanja i akciono planiranje

- Identifikacija barijera u pristupu zaštiti u sopstvenoj ustanovi (proceduralne, jezičke, stavovske)
- Studije slučaja: analiza složenih scenarija uz primjenu svih naučenih vještina
- Individualni akcioni planovi za promjenu prakse
- Resursi za dalje učenje i LGBTIQ organizacije u Crnoj Gori kao partneri u zaštiti

Kompetencije koje će program obuke razvijati

1. Kompetencije razumijevanja višestruke marginalizacije LGBTIQ žena žrtava nasilja

- Prepoznavanje koncepta višestruke marginalizacije i intersekcionalnosti u kontekstu LGBTIQ žena žrtava nasilja
- Identifikacija specifičnih potreba i izazova različitih kategorija LGBTIQ žena (lezbejke, biseksualne, transrodne, interseks, kvir)
- Prepoznavanje sopstvenih predrasuda, heteronormativnih pretpostavki i stereotipa
- Identifikacija sistemskih barijera i nepovjerenja LGBTIQ žena u institucije sistema

2. Komunikacijske kompetencije

- Primjena tehnika aktivnog slušanja i empatijske komunikacije
- Korišćenje nediskriminatornog i inkluzivnog jezika
- Izbjegavanje diskriminatornih jezičkih praksi i mikroagresija
- Prilagođavanje komunikacijskog stila specifičnim potrebama različitih LGBTIQ identiteta
- Prepoznavanje i reagovanje na komunikacijske barijere

3. Kompetencije primjene pristupa zasnovanog na ljudskim pravima

- Primjena principa autonomije, nediskriminacije, participacije i pristupačnosti
- Razvoj individualizovanih pristupa u procjeni potreba
- Postupanje u skladu sa etičkim principima (privatnost, povjerljivost, dignitet)

- Prepoznavanje etičkih dilema u radu sa LGBTIQ ženama žrtvama nasilja (otkrivanje identiteta, povjerljivost, bezbjednost)

4. Praktične kompetencije za unapređenje pristupa

- Identifikacija konkretnih barijera u pristupu uslugama
- Iniciranje malih, konkretnih promjena u sopstvenoj praksi
- Korišćenje primjera dobre prakse
- Razvoj refleksivne prakse i svijesti o potrebi za kontinuiranim učenjem

Napomena: Radi se o osnovnim kompetencijama koje čine temelj za dalji profesionalni razvoj u ovoj oblasti.

Ciljna grupa profesionalaca kojima je obuka namijenjena

Program osnovne obuke namijenjen je **stručnim radnicima, stručnim saradnicima i saradnicima** u sistemu socijalne i dječje zaštite koji dolaze u kontakt sa žrtvama nasilja ili LGBTIQ osobama:

- Stručni radnici u centrima za socijalni rad (socijalni radnici, psiholozi, pedagozi, sociolozi, pravnici, defektolozi)
- Saradnici u centrima za socijalni rad koji dolaze u direktan kontakt sa korisnicima
- Stručni radnici u sigurnim kućama i SOS servisima za žrtve nasilja
- Stručni radnici i saradnici u NVO koje pružaju podršku ženama žrtvama nasilja i/ili LGBTIQ osobama
- Stručni radnici i saradnici u organizacijama civilnog društva koje pružaju podršku marginalizovanim grupama
- Predstavnici lokalnih samouprava zaduženi za socijalnu zaštitu

Obuka je dizajnirana kao osnovna obuka kojoj mogu pristupiti profesionalci različitih nivoa iskustva.

Uslovi za uključivanje profesionalaca u obuku

Formalni obrazovni uslovi:

Za stručne radnike i stručne saradnike:

- Završene visoke škole, osnovne, specijalističke ili master akademske studije (VI nivo, VII/1 nivo ili VII/2 nivo kvalifikacija) iz oblasti društvenih nauka, humanističkih nauka ili zdravstvenih nauka

Za saradnike:

- Završeno srednje obrazovanje (IV nivo kvalifikacija)

Funkcionalni uslovi:

- Trenutno radno angažovanje u sistemu socijalne ili dječje zaštite ILI u organizacijama koje pružaju podršku žrtvama nasilja ili LGBTIQ osobama
- Mogućnost učešća tokom cijelog trajanja obuke (2 dana)

NIJE neophodno:

- Prethodno radno iskustvo određenog trajanja
- Posjedovanje licence za rad u socijalnoj zaštiti
- Iskustvo u radu sa marginalizovanim grupama
- Specifična hijerarhijska pozicija u organizaciji

Preferencijalni kriterijumi (u slučaju većeg broja prijava):

- Direktan rad sa žrtvama nasilja ili LGBTIQ korisnicima
- Geografska raznolikost učesnika (urbana i ruralna područja)
- Raznolikost profila

Krajnji korisnici

Krajnji korisnici programa su **LGBTIQ žene (lezbijke, biseksualne žene, transrodne žene, interseks žene i kvir osobe) koje su žrtve nasilja**, koje se suočavaju sa višestrukom marginalizacijom i ne prijavljuju nasilje zbog straha od sekundarne viktimizacije i otkrivanja identiteta:

Kategorije krajnjih korisnika:

1. **Lezbejke i biseksualne žene žrtve porodičnog nasilja**
2. **Transrodne i rodno varijantne žene**
3. **Interseks žene**
4. **LBTIQ žene iz ruralnih područja**
5. **LBTIQ žene u riziku od beskućništva**
6. **LBTIQ žene sa iskustvom višestrukog nasilja**
7. **LBTIQ žene sa internalizovanom stigmom i mentalnozdravstvenim posljedicama**

Očekivani benefiti:

- Unaprijeđen kvalitet pruženih usluga
- Smanjena diskriminacija i stigmatizacija
- Veća dostupnost i pristupačnost usluga
- Veće učešće u donošenju odluka
- Bolja informisanost o pravima
- Povećano zadovoljstvo kvalitetom podrške

Broj učesnika u grupi (min/max)

- **Minimalan broj:** 10 učesnika
- **Optimalan broj:** 12-15 učesnika
- **Maksimalan broj:** 20 učesnika

Optimalan broj omogućava balans između individualizovanog pristupa i kvalitetne grupne dinamike, efikasnost u primjeni interaktivnih metoda rada i dovoljno vremena za aktivno učešće svih učesnika.

Dužina trajanja programa obuke

2 dana / 12 efektivnih sati (15 sati sa pauzama)

Struktura:

- **Dan 1:** 9:00 - 17:00 (6 efektivnih sati)
- **Dan 2:** 9:00 - 17:00 (6 efektivnih sati)

Pauze: 2 × 15 minuta + 1 sat za ručak dnevno

Balans aktivnosti:

- Input trenera (interaktivna predavanja): ~30% vremena
- Rad u malim grupama i diskusije: ~35% vremena
- Vježbe i simulacije: ~20% vremena
- Refleksija i akciono planiranje: ~15% vremena